

Jogi és közigazgatási ismeretek III. tantárgy

Büntetőeljárás és büntetés-végrehajtási jogi alapismeretek

A büntetőeljárás jog fogalma, célja, jogforrásai, hatálya, szerkezete.

A büntetőeljárás fogalma: az igazság megállapítására irányuló, a büntetőjogi felelősség eldöntését célzó, hatósági (nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság) és magánszemélyek (sértett, terhelt, védő stb.) részéről kifejtett tevékenység.

A büntetőeljárás-jog fogalma: jogilag szabályozott büntetőeljárás, a jogrendszer egyik ága, amely rögzíti a büntetőjogi felelősségre vonás rendjét, a közreműködő hatóságok és magánszemélyek jogait és kötelezettségeit, valamint a jogok érvényesítésének és a kötelezettségek teljesítésének módját és formáját.

A büntetőeljárás-jog célja: a büntetőeljárás szabályozásával, a törvényességnek megfelelően biztosítsa a bűncselekmények felderítését, a Magyarország büntető törvényeinek alkalmazását.

A büntetőeljárás jogforrásai

Jogforrás, ahonnan a jog származik.

Jogforrások lehetnek:

Külső	Belső
Magyarország Alaptörvénye 2011. április 25.	1998. évi XIX. törvény A büntetőeljárásról (továbbiakban Be.)
<ul style="list-style-type: none">• 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről• 2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról• 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről• 1998. évi XI. törvény az ügyvédekről	<ul style="list-style-type: none">• 2011. évi LXXXIX. törvény az egyes eljárási és az igazságszolgáltatást érintő egyéb törvények módosításáról• 23/2003. (VI.24.) BM-IM együttes rendelete a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól (NYER)• 25/2013. (VI.24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

A büntetőeljárás törvény hatálya: mikor, hol, kivel szemben alkalmazandó a törvény.

Területi és személyi hatály:

A Be. törvény területi és személyi hatálya kiterjed a magyar büntető joghatóság alá tartozó ügyekre, mely szerint:

- a magyar törvényt kell alkalmazni a belföldön elkövetett bűncselekményre, valamint a magyar állampolgár külföldön elkövetett olyan cselekményére, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény;
- a magyar törvényt kell alkalmazni a Magyarország határain kívül tartózkodó magyar hajón vagy magyar légi járművön elkövetett bűncselekményre is;
- a magyar törvényt kell alkalmazni a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményre is, ha az:
 - a.) a magyar törvény szerint bűncselekmény és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő,
 - b.) állam elleni bűncselekmény, kivéve a szövetséges fegyveres erő ellen elkövetett kémkedést, tekintet nélkül arra, hogy az elkövetés helyének törvénye szerint büntetendő-e,
 - c.) emberiség elleni, vagy olyan egyéb bűncselekmény, amelynek üldözését nemzetközi szerződés írja elő;
- a nem magyar állampolgár által külföldön, a szövetséges fegyveres erők ellen elkövetett kémkedés esetében a magyar büntető törvényt kell alkalmazni, feltéve, hogy a bűncselekmény az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő;

Időbeli hatály:

A büntetőeljárást a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni.

A büntetőeljárás törvénynek – ellentétben a Büntető Törvénykönyvvel – nincs visszaható hatálya, vagyis az eljárást mindig a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni, függetlenül attól, hogy a cselekményt a törvény hatályba lépése előtt vagy után követték-e el.

A büntetőeljárás-jogi törvény szerkezeti felépítése: a jelenleg hatályos Be. 6 részből, XXXI. címeikkel tagolt fejezetből, továbbá 608. §-ból áll.

A büntetőeljárás alapelvei és alapvető rendelkezései.

ALAPELVEK FOGALMA, RENDSZERE

Alapelv fogalma: olyan általános elvi tétel, amely az adott jogágban érvényesítendő társadalmi, politikai elvárásokat fejezi ki, s amelyre az eljárás elemei felépülnek.

A büntetőeljárás alapelvei: olyan, a büntetőeljárás minden szakaszában általános érvényű elvek, melyek megfogalmazzák a büntetőeljárás szerkezetének alapvető elemeit, meghatározzák a rendszerét, illetve az eljárásban résztvevők jogait és kötelezéseit. Keretet adnak a törvény részletes szabályainak meghatározásához.

Alapelvek jelentősége: általános (kötelezően követendő) útmutatást adnak részletszabályok hiányában (joghézagnál, jogértelmezési problémánál nyújtanak segítséget, mivel közvetlenül innen állapítható meg a jogalkotó akarata).

A büntetőeljárás alapelveinek csoportosítása

Szervezeti alapelvek

- Törvény előtti egyenlőség
- Igazságszolgáltatás bíróság útján
- Bírói függetlenség
- Társas bíráskodás elve
- A bírák választása és visszahívhatósága
- Laikusok részvétele (ülnök)

Működési alapelvek (A büntetőeljárás-jogban rögzített alapelvek)

- Az eljárási feladatok megoszlása Be. 1. §

A vád a védelem és az ítékezés elkülönül.

- A bíróság eljárásának alapja Be. 2. §

A bíróság vád alapján jár el, és az ellen, akit megvádoltak, és abban a bűncselekményben, amit a vád tartalmaz.

- Jog a bíróság eljárásához és a jogorvoslati jog Be. 3. §

Mindenkinek jogában áll, hogy az ellene emelt vádban a bíróság döntsön.

- A bizonyítási teher Be. 4. §

A bizonyítási teher a vádlót terheli (ügyészt, mint közvádlót, illetve bizonyos esetekben a sértettet)

- A védelem joga Be. 5. §

A terheltet a teljes eljárás során megillető jog.

- A hivatalból való eljárás, a büntetőeljárás megindítása és a büntetőeljárás akadályai Be. 6. §

A hivatalból üldözendő bűncselekmények vonatkozásában az erre illetékes hatóságok az eljárást kötelesek megindítani, kivéve, ha erre valamilyen törvényben meghatározott büntetőeljárási akadály nem ad módot.

- Az ártatlanság védelme Be. 7. §

Senki sem tekinthető bűnösnek, mindaddig amíg a bíróság ezt jogerős ítéletében ki nem mondja.

- Az önvádra kötelezés tilalma Be. 8. §

Senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára terhelő vallomást tegyen, bizonyítékot szolgáltatson.

- Az anyanyelv használata Be. 9. §

Az eljárás nyelve a magyar, de ennek nem ismerete joghátrányt nem okozhat.

- A büntetőjogi felelősség önálló elbírálása Be. 10. §

A büntetőeljárást más eljárásokban hozott döntés nem köti.

A Be. egyéb paragrafusaiban

- Nyilvánosság

- Szóbeliség
- Közvetlenség
- Elfogulatlanság

A büntető ügyekben eljáró hatóságok feladatai, hatásköre és illetékessége.

A bíróság

A bíróságok feladata az igazságszolgáltatás, továbbá döntéshozatal a szabadságelvonással és szabadság korlátozással járó kényszerintézkedések vonatkozásában. A bíróság törvényben meghatározott más feladatokat is ellát.

Eljáró bíróságok:

Első fokon a járásbíróság és a megyei törvényszék jár el.

Másod fokon jár el: - a törvényszék

- az ítélőtábla

- a Kúria

Harmad fokon jár el: - az ítélőtábla

- a Kúria

A bíróság összetétele

A járásbíróság:

- egyes bíróként jár el,

- egy hivatásos bíró két ülnök (ha a bűncselekmény nyolcévi vagy súlyosabb büntetéssel büntetendő),

- mint első fokú bíróság a törvényben meghatározott esetekben két hivatásos bíróból és három ülnökből álló tanácsban járhat el

Törvényszék:

- mint első fokú bíróság – ha nincs törvényi kivétel – egy hivatásos bíróból és két ülnökből álló tanácsban járhat el,

- mint első fokú bíróság a törvényben meghatározott esetekben két hivatásos bíróból és három ülnökből álló tanácsban járhat el.

A másodfokú és harmadfokú bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban járhat el.

A Kúria három vagy öt hivatásos bíróból álló tanácsban járhat el

Az egyes bíró és a tanács elnöke hivatásos bíró. Az ítélezésben a hivatásos bíró és az ülnökök jogai, kötelességei azonosak.

Az Ügyész

A törvény szerint az ügyész a közvádló.

Az ügyész az eljárás során nyomozást végeztet, vagy nyomoz. Ha a nyomozó hatóság önállóan végez nyomozást vagy egyes nyomozási cselekményeket, akkor az ügyész felügyel arra, hogy azt a törvény rendelkezéseit megtartva végezzék (nyomozás feletti felügyelet), illetve az eljárásban részt vevő személyek a jogukat érvényesíthessék.

Az ügyész ellenőrzi a büntetőeljárás során elrendelt, a személyes szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedések törvényes végrehajtását.

Az ügyész az e törvényben meghatározott feltételek esetén vádat emel, és a bíróság előtt, néhány esetet kivéve a vádat képviseli, vagy dönt a közvetítői eljárásra utalásról, a vádemelés elhalasztásáról, illetőleg részbeni mellőzéséről. Az ügyész a vádat elejtheti, vagy módosíthatja.

Magyarország ügyészi szervei:

- Legfőbb Ügyészség,
- fellebbviteli főügyészségek,
- főügyészségek,
- járási ügyészségek.

Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja, működését és illetékességét - törvényi keretek között – utasítással szabályozza.

Kizárólag az ügyészség végzi a nyomozást néhány bűncselekmény, illetve alany tekintetében, például: hivatásos személy által elkövetett, vagy hivatásos személy sérelmére elkövetett bűncselekményekben.

Nyomozóhatóságok

- Az általános nyomozó hatóság a rendőrség.
- A Nemzeti Adó- és Vámhivatal végzi a nyomozást néhány jellemzően gazdasági témájú bűncselekményben (jövedéki termékekkel, az adózással kapcsolatos bűncselekmények) a külföldön lévő magyar kereskedelmi hajón, illetőleg polgári légi járművön magyar állampolgár vagy - a Btk. 3. §-ának (2) bekezdésében, illetve 4. §-ában meghatározott esetben - bárki által elkövetett bűncselekmény miatt a hajó, illetőleg a légi jármű parancsnoka jogosult a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására.
- A nyomozó hatóságok a legfőbb ügyész engedélyével a külön törvényben meghatározott feltételek esetén az Európai Unió tagállamainak nyomozó hatóságai, továbbá az Európai Rendőrségi Hivatal (EUROPOL) részvételével egy ügyre vagy ügyek meghatározott csoportjaira közös nyomozó csoportot alakíthatnak, illetőleg abban részt vehetnek.
- Az ügyészségi nyomozóhivatal

A nyomozóhatóságok feladata

A nyomozóhatóságok fő feladata a bűncselekmények gyors és alapos felderítése, a bűncselekmény elkövetőinek felelősségre vonásához szükséges eljárási cselekmények elvégzése.

A nyomozó hatóság a nyomozást az ügyész rendelkezése alapján, vagy önállóan végzi. A nyomozó hatóság önállóan végez nyomozást vagy egyes nyomozási cselekményeket, ha a bűncselekményt maga észlelte, a feljelentést nála tették, vagy arról más módon maga szerzett tudomást.

A hatáskör fogalma: azokat a szabályokat, amelyek az egyes ügyeket a büntetőeljárás hatóságok között a hatóságok szintjére tekintettel osztják meg, hatásköri szabályoknak nevezzük.

A hatáskör fajtái: általános, kiemelt, kivételes.

– Általános hatásköre a helyi, (városi), fővárosi kerületi szinten működő büntetőeljárás hatóságoknak van. Az általános hatáskör lényege, hogy ezek a hatóságok járnak el első fokon minden olyan ügyben, amelyet jogszabály nem utal más, rendszerint megyei szintű szerv hatáskörébe.

– Kiemelt hatáskörrel rendelkeznek a megyei (fővárosi) szinten működő hatóságok. A kiemelt hatásköri szabályok tételesen felsorolják azokat a bűncselekményeket, amelyek elsőfokú elbírálására kizárólag megyei szintű hatóság jogosult.

– Kivételes elsőfokú hatáskörrel rendelkeznek egyes országos szintű hatóságok. Ez azt jelenti, hogy nincs olyan bűncselekmény, amelyet jogszabály kizárólag a hatáskörükbe utalna, azonban egyes ügyek kiemelkedő jelentősége, bonyolultabb megítélése esetén a szerv vezetője az ügyet magához vonhatja, vagy azt az erre feljogosított más személy az adott országos szervhez utalhatja át.

Az illetékesség fogalma: azokat a szabályokat, amelyek a Magyarország területi beosztásának megfelelően azonos szinten működő hatóságok közül megjelölik a konkrét ügyben eljáró hatóságot, illetékességi szabályoknak nevezzük. Azonos hatáskörön belüli ügymegosztást fejeznek ki.

Az illetékesség fajtái: általános, különös, kizárólagos.

Általános illetékessége általában annak a szervnek van, amelynek területén a bűncselekményt elkövették.

Különös illetékességi szabályok alkalmazására akkor kerül sor, amikor valamilyen ok miatt nincs általános illetékességű hatóság, amely az ügyben eljárhatna, például külföldön követte el a bűncselekményt.

Kizárólagos illetékességről akkor beszélünk, amikor a különböző büntetőeljárási szabályok az azonos hatáskörű szervek közül kijelölnek egy vagy egyfajta hatóságot, amely meghatározott bűncselekmény vagy meghatározott elkövetői kör esetén jogosult az eljárás lefolytatására.

A RENDŐRSÉG HATÁSKÖRE ÉS ILLETÉKESSÉGE

A rendőrség mint nyomozó hatóság helyi (rendőrkapitányságok), területi (pl. megyei rendőr-főkapitányságok), továbbá központi nyomozó hatóságokra (pl. ORFK Bűnügyi Főosztály), a nyomozó hatóságok – szakmai feladataiknak megfelelően – nyomozó szervekre tagozódnak.

A rendőrség hatásköre

Amennyiben külön jogszabály másként nem rendelkezik, a rendőrség nyomozó hatóságainak hatáskörébe tartozik a Btk. által meghatározott valamennyi bűncselekmény nyomozása.

A rendőrség illetékessége

A nyomozás lefolytatására az a nyomozó hatóság illetékes

- amelynek – külön jogszabályban meghatározott – illetékességi területén a bűncselekményt – sorozat-bűncselekmények esetén a bűncselekmények többségét – elkövették;
- amelyik az ügyben korábban intézkedett (megelőzés), ha a gyanúsított több nyomozó hatóság illetékességi területén követett el bűncselekményt, vagy az elkövetés helye nem állapítható meg;

Ha a bűncselekmény elkövetője ismeretlen, és az elkövetés helye sem állapítható meg, az a nyomozó hatóság jár el, amelynek a bűncselekmény saját észlelése vagy bejelentés, feljelentés alapján legkorábban a tudomására jutott.

Ha a gyanúsított a bűncselekményt külföldön követte el, a nyomozás teljesítésére az a nyomozó hatóság illetékes, amelynek területén a gyanúsított lakik, vagy tartózkodik.

A büntetőeljárásban résztvevő személyek.

A büntetőeljárásban részt vevő személyek

42. § A büntetőeljárásban – a II–IV. fejezetben felsoroltakon kívül – a terhelt, a védő, a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél, az egyéb érdekelt, és ezek képviselői, valamint a segítők vesznek részt.

A büntetőeljárásban részt vevő személyek azok a hatósági- és magánszemélyek, akiknek büntetőeljárási jogaik és kötelezettségeik lehetnek, és a büntetőeljárás során eljárási cselekményeket végezhetnek.

A TERHELT FOGALMA, JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI

43. § (1) *A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve a megrovás, próbára bocsátás vagy javítóintézetni nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.*

(2) *A terhelt jogosult arra, hogy*

a) a gyanúsítást, a vád tárgyát, illetőleg ezek változását közöljék vele,

b) – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekintszen,

c) megfelelő időt és lehetőséget kapjon a védekezésre való felkészülésre,

d) a védelmére szolgáló tényeket az eljárás bármely szakaszában előadja, indítványokat és észrevételeket tegyen,

e) jogorvoslattal éljen,

f) a büntetőeljárási jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon.

(3) *A fogva lévő terhelt jogosult arra, hogy*

a) a védőjével, és ha külföldi állampolgár, az államának konzuli képviselőjével a kapcsolatot felvegye, vele írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezzék,

b) a hozzátartozójával vagy – az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig az ügyész,

azt követően a bíróság rendelkezése alapján – más személlyel szóban, személyesen felügyelet mellett, írásban ellenőrzés mellett érintkezzék. A hozzátartozóval való érintkezés kizárólag a büntetőeljárás eredményessége érdekében korlátozható vagy tiltható meg.

A terhelt fogalma: az a személy, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak.

A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve a megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka végzésének előírása vagy javítóintézetni nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.

A terhelt jogai:

- Megismerheti a gyanúsítást, a vád tárgyát, illetve ezek változását.
- Jelen lehet a szakértő meghallgatásánál, a szemlénél, a bizonyítási kísérletnél és a felismerésre bemutatásnál.
- Megtekintheti a szakértő meghallgatásáról, a szemléről, a bizonyítási kísérletről és a felismerésre bemutatásról készült jegyzőkönyvet, a szakvéleményt, illetve az egyéb iratokat, ha a nyomozás érdekét nem sérti, azokról másolatot kaphat.
- Jelen lehet az iratismertetésen, ahol megismerheti a teljes ügyirat anyagát, abból másolatot kaphat, kivéve a zártan kezelt iratokat.
- Megfelelő idő és lehetőség a védekezésre való felkészülésre, védőt választhat, illetve kérheti annak kirendelését.
- A védelmére szolgáló tényeket előadhatja az eljárás során, indítványokat, észrevételeket tehet.
- A vallomástételt megtagadhatja, ha vallomást tett, azt az eljárás során bármikor visszavonhatja, nincs igazmondási kötelezettsége.
- Jogorvoslattal élhet.
- A hatóságoktól jogairól és kötelezettségeiről felvilágosítást kérhet.
- A fogva lévő terhelt:
 - védőjével, ha külföldi, az államának konzuli képviselőjével ellenőrzés nélkül érintkezhet írásban vagy szóban,
 - a vádirat benyújtásáig az ügyész, azt követően a bíró döntése alapján hozzátartozójával vagy más személlyel szóban, személyesen felügyelet mellett, írásban ellenőrzés mellett érintkezhet.

A terhelt kötelezettségei:

a) Személyes megjelenés:

- Nyomozási szak: – kihallgatásán,
- idézése esetén,
- kényszerintézkedés végrehajtásánál.
- Bírósági szak: – tárgyalási jelenlét,
- kényszerintézkedés végrehajtásánál.

b) Személyes közreműködés:

- tevéssé irányul (szemle, bizonyítási kísérlet, felismerésre bemutatás),
- nem tevéssé irányul (nem zavarhatja az eljárás rendjét),
- tőrési kötelezettség (szakértői vizsgálat).

c) Bejelentési kötelezettség:

A Magyarország területén élő terhelt köteles a lakhelyének, illetve tartózkodási helyének címét és annak megváltozását 3 munkanapon belül bejelenteni annál a hatóságnál, amely vele szemben büntetőeljárás folytat.

A VÉDŐ

- 44. § (1) Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd, illetőleg külön törvényben foglalt feltételek esetén európai közösségi jogász járhat el.**
- (2) **A terhelt érdekében több védő is eljárhat. Több védő részére adott meghatalmazás esetén egy eljárási cselekményen vagy jognyilatkozat megtételekor a terhelt érdekében – ha a meghatalmazásból más nem következik – az eljáró meghatalmazott védők bármelyike eljárhat.**
- (3) **Ha a terhelt érdekében több védő jár el, közülük a hivatalos iratokat ideértve az idézést és az értesítést is – a vezető védőnek kell kézbesíteni, jogorvoslati nyilatkozatra és perbeszéd tartására a vezető védő vagy az általa kijelölt védő jogosult. Vezető védőnek mindaddig, amíg a védők egyhangzóan mást nem jelölnek meg, az ügyben meghatalmazást elsőként benyújtó védőt kell tekinteni.**
- (4) **Több terhelt érdekében ugyanaz a védő akkor járhat el, ha a terheltek érdekei nem ellentétesek.**
- (5) **Ügyvédjelölt védőként, ügyvéd mellett vagy ügyvéd helyetteseként a törvényszék, az ítélőtábla és a Kúria nyilvános ülésén, illetőleg tárgyalásán nem járhat el.**

A védő feladata a terhelt védelemhez való jogosultságának fokozottabb érvényesítése.

A terhelt érdekében tevékenykedik, de önálló jogállással rendelkezik. A terhelt érdekét akkor is köteles érvényre juttatni, ha a terhelt egyébként nem védekezik. Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd járhat el.

A terhelt érdekében több védő is eljárhat. Több terhelt esetén ugyanaz a védő akkor járhat el, ha a terheltek érdekei nem ellentétesek.

Védőt meghatalmazhat

- a terhelt,
- a terhelt törvényes képviselője,
- a terhelt nagykorú hozzátartozója,
- külföldi esetén hazája konzuli tisztviselője.

Védőt kirendelhet

- a bíróság,
- az ügyész,
- a nyomozó hatóság.

A védelem kötelező esetei

46. § A büntetőeljárásban védő részvétele kötelező, ha

- a) a bűncselekményre a törvény ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztést rendel,
- b) a terheltet fogva tartják,
- c) a terhelt süket, néma, vak vagy – a beszámítási képességére tekintet nélkül – kóros elmeállapotú,
- d) a terhelt a magyar nyelvet, illetőleg az eljárás nyelvét nem ismeri,

- e) a terhelt egyéb okból nem képes személyesen védekezni,
- f) e törvény erről külön rendelkezik.

A büntetőeljárásban ki nem lehet védő

45. § (1) Nem lehet védő:

- a) *a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és képviselőjük, valamint ezek hozzátartozója,*
- b) *aki az ügyben mint bíró, ügyész vagy mint a nyomozó hatóság tagja járt el, valamint az ügyben eljáró bírónak, ügyésznek vagy a nyomozó hatóság tagjának a hozzátartozója,*
- c) *aki a terhelt érdekével ellentétes magatartást tanúsított, vagy akinek az érdeke a terheltével ellentétes,*
- d) *aki az ügyben szakértőként, illetőleg szaktanácsadóként vesz vagy vett részt,*
- e) *aki az ügyben tanúként vesz vagy vett részt, kivéve, ha a*

81. § (1) bekezdésének b) pontja alapján nem volt kihál gatható, illetve ha a 82. § (1) bekezdésének c) pontja alapján a tanúvallomást megtagadta,

- f) *aki az ügyben terheltként vesz részt.*

(2) A tanú érdekében eljáró ügyvéd ezzel egyidejűleg nem lehet védő.

A terhelt védelmében csak olyan személy járhat el, akinek érdekei nem ellentétesek az eljárás alá vont személy érdekeivel, mert csak így biztosítható, hogy a védő minden törvényes eszközt felhasználva a mentő és enyhítő tényeket felderíthesse.

A védő jogai

- a védelem érdekében az ügyben tájékozódhat, adatokat szerezhethet be és gyűjthet,
- a terhelt jogait gyakorolhatja, kivéve, ha azok kizárólag a terheltet illetik,
- a fogva lévő terhelttel írásban és szóban ellenőrzés nélkül érintkezhet, vele a kihallgatás előtt érintkezhet,
- jelen lehet az általa, illetve a gyanúsított által indítványozott tanú kihallgatásán, kérdések feltevését indítványozhatja,
- a kirendelt védő indokolt esetben kérheti felmentését a kirendelés alól az eljárást lefolytató hatóságnál,
- a NYER 9. § (1) alapján, ha a gyanúsított kihallgatása előtt az előzetesen meghatalmazott védő értesítését kéri, akkor a nyomozó szerv telefaxon, elektronikus úton, vagy távbeszélőn a védőt értesíti,
- a NYER 9. § (2) alapján, a védőt azon eljárási cselekmény idejéről, helyéről, amelynél jelen lehet, kellő időben, de legalább 24 órával korábban kell értesíteni. (Kivétel ez alól, ha késedelmet nem tűrő eljárási cselekményről kell értesíteni a védőt).

A védő kötelezettségei

50. § (1) A védő köteles

- a) *a terhelttel a kapcsolatot késedelem nélkül felvenni,*
- b) *a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni,*
- c) *a terheltet a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítani, a jogairól tájékoztatni,*
- d) *a terheltet mentő, illetőleg a felelősségét enyhítő tények felderítését szorgalmazni.*

A SÉRTETT FOGALMA, JOGAI ÉS KÖTELEZETTSÉGEI

- 51. § (1) Sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.**
- (2) A sértett jogosult arra, hogy a) – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás őt érintő irataiba betekintszen, b) az eljárás bármely szakaszában indítványokat és észrevételeket tegyen,**
- c) a büntetőeljárás jogairól és kötelességeiről a bíróságtól, az ügyésztől és a nyomozó hatóságtól felvilágosítást kapjon,**
- d) e törvényben meghatározott esetekben jogorvoslattal éljen.**
- (3) Ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azt követően meghalt, helyébe egyenes ági rokona, házastársa, élettársa vagy törvényes képviselője léphet, és gyakorolhatja a (2) bekezdésben meghatározott jogokat. Ha a sértett olyan egyházi személy volt, aki azon egyház szabályai szerint, amelyhez életében tartozott, egyházi rend vagy fogadalom okából házasságot nem köthetett, halála után – hozzátartozó (örökös) hiányában – az egyenes ági rokon jogai illetik meg a volt egyháza szerinti egyházi előjáróját.**

A sértett fogalma: az a személy, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

Jogalanyisága:

- általános értelemben vett sértett
- magánvádló,
- pótmagánvádló,
- magánfél.

A sértett jogai:

- jelen lehet a szakértő meghallgatásánál, a szemlénél, a bizonyítási kísérletnél és a felismerésre bemutatásnál, az azokról készült jegyzőkönyvet, a szakvéleményt a nyomozás során is megtekintheti, az egyéb iratokat pedig akkor, ha a nyomozás érdekeit nem sérti,
- az eljárás bármely szakaszában indítványokat és észrevételeket tehet,
- büntetőeljárás jogairól és kötelességeiről a hatóságtól felvilágosítást kérhet,
- jogorvoslattal élhet,
- jogait képviselője útján is gyakorolhatja.

A sértett kötelezettségei:

- idézése estén megjelenési kötelezettség,
- közreműködési és tőrési kötelezettség a szakértői eljárás során,
- együttműködési kötelezettség a bűncselekmény felderítésében,
- nem zavarhatja az eljárás rendjét.

A bizonyítás fogalma, célja, törvényességi követelményei, a bizonyítási eszközök

A bizonyítás a büntetőeljárás legfontosabb része, egyben magában foglalja célját és eszközeit is.

A bizonyítás fogalma: az eljárásban részt vevő hatóságok és más résztvevők megismerő tevékenysége, melynek során egy múltbeli eseményt próbálnak meg gondolatban rekonstruálni, és az oksági összefüggések feltárásával az objektív igazságot kívánják megállapítani.

A hatósági megismerő tevékenység mindig közvetett, hiszen szubjektív közvetítők (tanú, szakértő, gyanúsított) útján jutnak el az információk a döntést kimondó hatósághoz.

A bizonyítás célja: az objektív igazság megállapítása, a valóság megismerése annak érdekében, hogy a hatóságok megalapozottan tudjanak állást foglalni a bűncselekmény megtörténte, valamint a terhelt felelősségének kérdésében.

A hatóság megismerési tevékenysége olyan folyamat, mely a gyanútól a bizonyosságig halad. Az eljárás kezdetén elegendő a **gyanú**, a terhelt kihallgatásához **megalapozott gyanú** szükséges, végezetül el kell jutni a legmagasabb fokra, ami már a **bizonyosság** (bíróági döntés).

Az egyik büntetőeljárás alapelv tartalmazza a bizonyítás legfontosabb törvényi meghatározását, amely az alábbi:

Be. törvény 4. § *A bizonyítási teher: „A vád bizonyítása a vádlót terheli. A kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére”.*

A bizonyítási cselekmények végzésekor az emberi méltóságot, az érintettek személyiségi jogait és a kegyeleti jogot tiszteletben kell tartani, és biztosítani kell, hogy a magánéletre vonatkozó adatok szükségtelenül ne kerüljenek nyilvánosságra.

A büntetőeljárásban szabadon felhasználható a törvényben meghatározott minden bizonyítási eszköz, és szabadon alkalmazható minden bizonyítási eljárás. A törvény elrendelheti egyes bizonyítási eszközök igénybevételét.

A bizonyítás eszközeinek és a bizonyítékoknak nincs törvényben előre meghatározott bizonyító erejük. A bíróság és az ügyész a bizonyítékokat egyenként és összességükben szabadon értékeli, és a bizonyítás eredményét az így kialakult meggyőződése szerint állapítja meg.

Nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszköztől származó tény, melyet a bíróság, az ügyész, vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon, vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg.

A bizonyítási eszközök.

A bizonyítás eszközei azok az adatok, tények, dolgok, melyek segítségével a hatóságok bizonyítani tudják a bűncselekménnyel kapcsolatos és a felelősségre vonás szempontjából lényeges körülményeket.

A bizonyítás eszközeinek csoportosítása:

1. személyi jellegűek:
 - a tanúvallomás,
 - a terhelt vallomása,
 - a szakvélemény,
2. tárgyi jellegűek:
 - a tárgyi bizonyítási eszköz,
 - az okirat.

A bizonyítási eljárások:

- a szemle,
- a bizonyítási kísérlet,
- a felismertetésre bemutatás,
- a szembesítés,
- a szakértők párhuzamos meghallgatása.

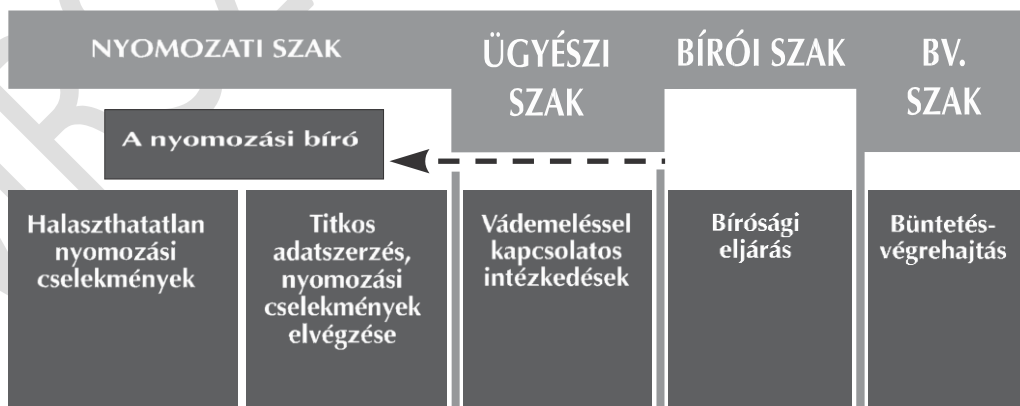
Bizonyító erejük vonatkozásában megkülönböztetünk:

- eredeti vagy származékos,
- közvetlen vagy közvetett,
- terhelő vagy mentő bizonyítékokat.

A büntetőeljárás szakaszai, menete

A büntetőeljárás menetének fogalma: az a folyamat, mely a nyomozás elrendelésétől a jogerős döntés meghozataláig, illetve letöltendő szabadságvesztés büntetés kiszabása esetén a büntetévégrehajtási szakig tart.

A büntetőeljárás menete szakaszokra bontható. Attól függően, hogy a jogerős döntés az eljárás mely szakaszában születik, az egyes szakaszok kimaradnak az eljárásból. Előfordulhat például, hogy az eljárás csak a nyomozásból áll, mert a nyomozati szakban a hatóság megszüntette azt.

A nyomozás helye a büntetőeljárásban

A nyomozás kettős szerepet tölt be a büntetőeljárásban.

- Egyrészt: a bírósági eljárás előkészítő szakaszát, a döntés lehetőségének megteremtését.
- Másrészt: egyes esetekben önálló része a büntetőeljárásnak. Amikor az ügy ebben a szakaszban nyer befejezést. A nyomozás során feltárt adatok, bizonyítási eszközök még a bírósági eljárást megelőzően egyértelművé tehetik, hogy az eljárás folytatására nincs szükség vagy lehetőség. A nyomozó hatóság ügydöntő jogkörben dönthet a büntetőeljárás befejezéséről.

A nyomozás fogalma

Nyomozáson a nyomozási cselekmények összességét, valamint a nyomozó hatóságok és az eljárás más alanyai között kialakult jogi kapcsolatokat értjük, melyek a nyomozás elrendelésétől vagy a halaszthatatlan nyomozási cselekmény foganatosításától a nyomozás befejezéséig terjednek.

Feladata

A bűncselekmények gyors és alapos felderítése, az elkövető felelősségre vonásához szükséges eljárási cselekmények elvégzése. Alapvető követelmény: törvényesség, tárgyilagosság, gyorsaság és alaposág.

Törvényesség

A jogszabályok maradéktalan betartását és betartatását, az eljárási cselekmények törvényben előírt módon történő lefolytatását, az eljárásban résztvevők jogainak biztosítását jelenti.

Tárgyilagosság

Az ügy elfogulatlan megítélésére, az események objektív felderítésére, az enyhítő és súlyosbító, továbbá a mentő és terhelő körülmények feltárására vonatkozik.

Gyorsaság

A megelőzést szolgálja, gyors felelősségre vonással generális prevenciót jelent, másrészt az idő múlásával egyenes arányban csökken az esemény pontos tisztázásának valószínűsége. A személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedések minél rövidebb ideig tartanak (jogpolitikai érdek).

Alaposág

Az ügy minden részletének sokoldalú felderítése, teljesség, megalapozottság.

Az eljárás megindításának feltételei

- a bűncselekmény gyanújának megléte,
- személyre szabott megalapozott gyanú,
- nem áll fenn büntethetőségi akadály,
- az elrendelő hatóság hatáskörrel és illetékességgel rendelkezik, kivéve, ha nyomozás elrendelése nélkül indul meg nyomozás,
- a nyomozó hatóság vezetője által készített feljegyzés.

A nyomozás határideje

176. § (1) A nyomozást a lehető legrövidebb időn belül le kell folytatni, és az elrendelésétől, illetve megindulásától számított két hónapon belül be kell fejezni. Ha az ügy bonyolultsága vagy elháríthatatlan akadály indokolja, a nyomozás határidejét az ügyész két hónappal, ha ez a határidő letelt, a főügyész legfeljebb a büntetőeljárás megindításától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja.

Az eljárás eredményessége érdekében a nyomozást a lehető legrövidebb időn belül be kell fejezni. A törvényben megállapított két hónapos nyomozási határidő egy olyan időkorlát, amelyen túl nyomozást csak az eljárás tárgyát képező cselekmény bonyolultsága, kiterjedtsége esetén lehet végezni, és csak abban az esetben, ha a határidőt az ügyész meghosszabbította. Azonban a határidőn belül a nyomozás bármikor befejezhető, ha azt a rendelkezésre álló adatok lehetővé teszik.

A nyomozás felfüggesztése

188. § (1) Az ügyész határozattal felfüggeszti a nyomozást, ha

- a) a gyanúsított ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodik, és az eljárás a távollétében nem folytatható,**
- b) a gyanúsított tartós, súlyos betegsége vagy a bűncselekmény elkövetése után bekövetkezett elmebetegsége miatt az eljárásban nem vehet részt,**
- c) az elkövető kiléte a nyomozás során nem volt megállapítható,**
- d) az eljárás lefolytatásához előzetes kérdésben hozott döntést kell beszerezni,**
- e) jogsegély iránti megkeresés külföldi hatóság általi teljesítése szükséges és további, Magyarországon elvégzendő nyomozási cselekmény már nincs,**
- f) nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett bűncselekmény miatt a büntetőeljárás megindításához szükséges döntést kell beszerezni,**
- g) nemzetközi büntetőbíróság a joghatóságába tartozó ügyben a magyar hatóságot a büntetőeljárás átadása végett megkeresi,**
- h) a kábítószerélvező gyanúsított önként alávetette magát a kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, kábítószer-használatot kezelő más ellátáson vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatáson való részvételnek, és az a büntethetőség megszűnését eredményezheti, feltéve, hogy további nyomozási cselekmény elvégzése nem szükséges.**

A nyomozás folyamatában, annak előrehaladása során az eljárás olyan pontra juthat, hogy annak továbbfolytatása akadályba ütközik, mely átmenetileg gátolja az eljárás továbbfolytatását. Ha ugyanis az akadály véglegesen hiúsítja meg a büntetőeljárás végigvitelét, úgy nem a nyomozás felfüggesztésének, hanem a megszüntetésének van helye.

A nyomozás felfüggesztésére a törvény az ügyészt jogosítja fel, de bizonyos esetekben a törvény alapján a nyomozó hatóság is hozhat felfüggesztő döntést. Amennyiben a törvényben részletezésre kerülő okok bármelyike előáll, a nyomozást fel kell függeszteni.

A nyomozás megszüntetése

190. § (1) Az ügyész a nyomozást határozattal megszünteti,

- a) ha a cselekmény nem bűncselekmény,**
- b) ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg bűncselekmény elkövetése, és az eljárás folytatásáról sem várható eredmény,**
- c) ha nem a gyanúsított követte el a bűncselekményt, illetve ha a nyomozás adatai alapján nem állapítható meg, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,**
- d) ha büntethetőséget kizáró ok állapítható meg, kivéve, ha kényszergyógykezelés elrendelése látszik szükségesnek,**
- e) a gyanúsított halála, elévülés, kegyelem miatt,**
- f) a törvényben meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető ok miatt,**
- g) ha a magánindítvány, kívánat vagy feljelentés hiányzik, és az már nem pótolható,**
- h) ha a cselekményt már jogerősen elbírálták,**
- i) ha az elkövető kiléte a nyomozás során nem volt megállapítható,**
- j) és megrovást alkalmaz, ha a gyanúsított cselekménye már nem veszélyes, vagy oly csekély fokban veszélyes a társadalomra, hogy a törvény szerint alkalmazható legenyhébb büntetés kiszabása, vagy más intézkedés alkalmazása is szükségtelen.**

A nyomozás megszüntetésére a törvény az ügyészt jogosítja fel, de bizonyos esetekben a törvény alapján a nyomozó hatóság is megszüntetheti az eljárást.

Jogorvoslat a büntetőeljárásban

195. § (1) Akire nézve az ügyész vagy a nyomozó hatóság határozata rendelkezést tartalmaz – ha e törvény kivételt nem tesz –, a határozat ellen a közléstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

196. § (1) Akit az ügyész vagy a nyomozó hatóság intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása érint, az a tudomásszerzéstől számított nyolc napon belül panasszal élhet.

Panasz: az érintett olyan nyilatkozata, amely valamely határozatot, annak rendelkezését vagy indoklását kifejezetten sérelmezi.